Институт за политичке студије / Institute for Political Studies
Добрињска 11, 4. спрат / Dobrinjska 11, 4th floor
11000 Beograd / 11000 Belgrade Srbija / Serbia

# НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА:
# ПЕРСПЕКТИВЕ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ V

# SCIENTIFIC CONFERENCE:
# PERSPECTIVES OF POLITICAL SCIENCES IN CONTEMPORARY SOCIETY V

**Књига сажетака**
**Abstracts**

Београд, 03–04. децембар 2026. /
Belgrade, 03–04. December 2026

**НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА:**
ПЕРСПЕКТИВЕ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ V

**SCIENTIFIC CONFERENCE:**
PERSPECTIVES OF POLITICAL SCIENCES IN CONTEMPORARY SOCIETY V

**Уредници:**
Ненад Спасојевић, Андреа Матијевић

**Издавач:**
Институт за политичке студије, Београд

**За издавача:**
др Миша Стојадиновић

**Програмски одбор:**
др Миша Стојадиновић, проф. др Синиша Атлагић,
др Срђан Кораћ, др Јелена Тодоровић Лазић, проф. др Вера Арежина,
проф. др Душан Вучићевић, проф. др Лидија Мирков,
проф. др Марко Тмушић, др Сања Стошић, др Петар Матић,
др Никола Младеновић, др Драган Траиловић

**Организациони одбор:**
Ненад Спасојевић, Андреа Матијевић,
Милица Стојчић, Саво Симић

**Рецензенти:**
др Миша Стојадиновић, др Стеван Рапаић, др Петар Матић

**Прелом и штампа**
Комазец, Инђија

**Тираж:**
50 примерака

ИСБН 978-86-7419-463-8

Београд, 2026.

**КЊИГА САЖЕТАКА**
**ABSTRACTS**

**НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА:**
ПЕРСПЕКТИВЕ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ V

САДРЖАЈ

*Александар Богићевић*
ИЗАЗОВИ ПРИМЕНЕ КОНЦЕПТА ТОТАЛНЕ ОДБРАНЕ
У САЈБЕР ПРОСТОРУ: СТУДИЈА СЛУЧАЈА СРБИЈЕ ..... 7

*Андрија Јовановић*
ЕНЕРГЕТИКА КАО ИНСТРУМЕНТ ГЕОПОЛИТИЧКОГ
ПРИТИСКА: УПОРЕДНА АНАЛИЗА САНКЦИОНЕ
ПОЛИТИКЕ ПРЕМА СССР И РУСКОЈ ФЕДЕРАЦИЈИ..... 8

*Аница Ковачевић, Милица Илић*
„ЖАЛБЕ У ПРАЗНО”: КРИЗА АПЕЛАЦИОНОГ ТЕЛА И
ТРАНСФОРМАЦИЈА СИСТЕМА РЕШАВАЊА СПОРОВА
СВЕТСКЕ ТРГОВИНСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ..... 10

*Бобан Стојановић*
ЛОКАЛНИ САВЕТИ ЗА МЛАДЕ КАО (НЕ)ЕФИКАСАН
ИНСТРУМЕНТ УЧЕШЋА МЛАДИХ У ПРОЦЕСИМА
ДОНОШЕЊА ПОЛИТИЧКИХ ОДЛУКА У СРБИЈИ..... 11

*Бојана И. Ружичић*
ЕКОНОМСКА НЕСИГУРНОСТ И НАСИЉЕ ПРЕМА
ЖЕНАМА: СИРОМАШТВО И СОЦИЈАЛНА ИСКЉУЧЕНОСТ
КАО ФАКТОРИ РАЊИВОСТИ ЖЕНА ..... 12

*Вероника Василић, Мирослав Радовановић*
АУТОКЕФАЛНОСТ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ УКРАЈИНЕ:
ГЕОПОЛИТИЧКО И КАНОНСКО ПИТАЊЕ ..... 14

*Војислав Гавриловић*
НЕООСМАНИЗАМ У ГЕОПОЛИТИЧКИМ ПРЕКОМПОНОВАЊИМА 21. ВЕКА И ЊЕГОВЕ ПОСЛЕДИЦЕ НА БАЛКАНУ ..... 15

*Данијела Трајковић*
ТРАНСНАЦИОНАЛНИ ЖИВОТ МИГРАНАТА ИЗ СРБИЈЕ У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ КАО ИЗАЗОВ НАЦИОНАЛНО УТЕМЕЉЕНИМ СИСТЕМИМА СОЦИЈАЛНЕ СИГУРНОСТИ ..... 17

*Душан Димитријевић*
ОД СЕКУЛАРИЗАЦИЈЕ КА ПОСТСЕКУЛАРНОСТИ: РЕЛИГИЈА И ТРАНСФОРМАЦИЈА ПОЛИТИКА ИДЕНТИТЕТА У САВРЕМЕНОЈ СРБИЈИ ..... 18

*Ивана Влашковић*
СРБИЈА И СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ИЗМЕЂУ ВЕЛИКИХ СИЛА: ОГРАНИЧЕЊА И МОГУЋНОСТИ СПОЉНЕ ПОЛИТИКЕ (2005–2024) ..... 20

*Лазар Раденовић*
ДРЖАВНЕ ПРЕПОРУКЕ ЗА ПУТОВАЊА: ИЗМЕЂУ ЗАШТИТЕ ГРАЂАНА И ГЕОПОЛИТИЧКОГ ПОЗИЦИОНИРАЊА ..... 21

*Лазар Стојановић, Јана Марковић*
КРИТИЧНА ИНФРАСТРУКТУРА КАО ГЕОПОЛИТИЧКИ РЕСУРС: ЕНЕРГЕТСКА ЗАВИСНОСТ И СТРАТЕШКА РАЊИВОСТ НА ПРИМЕРУ ГАСОВОДА *NORD STREAM* ..... 23

*Марија Вукадиновић*
ИНТЕРНЕТ ПРЕВАРЕ ПРЕ И ПОСЛЕ ГЕНЕРАТИВНЕ ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ: ОРГАНИЗОВАНЕ КРИМИНАЛНЕ МРЕЖЕ И САЈБЕР БЕЗБЕДНОСТ НА ЗАПАДНОМ БАЛКАНУ ..... 24

*Миљан Васић, Дејана Глишић, Милош Ковачевић, Андрија Шоћ*
ПРАВЕДНОСТ И ИЗАЗОВИ ОДРАСТА: ГЛОБАЛНА ЕПИСТЕМИЧКА ДИЛЕМА ЗАТВОРЕНИКА ..... 26

*Невена Јовановић*
ОД ФРЕЈМИНГА ДО АЛГОРИТМА: ПОЛИТИЧКО КОМУНИЦИРАЊЕ У ДИГИТАЛНОМ ДОБУ ..... 27

*Ненад Ракић*
*ZEITENWENDE* И НЕУЈЕДНАЧЕНОСТ
СТРАТЕШКЕ АДАПТАЦИЈЕ САВЕЗНЕ РЕПУБЛИКЕ
НЕМАЧКЕ (2022–2025) ..... 29

*Никола Прерадовић*
НЕЗАДОВОЉСТВО ТИТАНА: РЕВИЗИОНИЗАМ ВЕЛИКИХ
СИЛА И БУДУЋНОСТ МЕЂУНАРОДНОГ ПОРЕТКА..... 30

*Никола Стојановић*
О'САЛИВАНОВЕ ФОРМЕ ПРОВИДЕНЦИЈАЛИЗМА
(*MANIFEST DESTINY*) У ТЕРИТОРИЈАЛНОЈ РЕТОРИЦИ
ДОНАЛДА ТРАМПА (2025–2026)..... 31

*Тамара Стојановић, Виолета Ђорђевић Даниловић*
ИЗМЕЂУ ФЛЕКСИБИЛНОСТИ И НЕСИГУРНОСТИ:
ПЛАТФОРМСКИ РАД И ИЗАЗОВ СОЦИЈАЛНЕ
СИГУРНОСТИ У СРБИЈИ ..... 33

*Филип Мицић*
ЕФЕКТИ РЕЛИГИОЗНОСТИ И АТЕИЗМА НА
ПЕРЦЕПЦИЈУ ИМИГРАНАТА КАО ОПТЕРЕЋЕЊА ПО
СИСТЕМЕ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ У ЕВРОПИ..... 34

УДК 355.4:004.056.5(497.11)

***Александар Богићевић****
*Институт за стратегијска истраживања,*
*Универзитет одбране, Београд*

# ИЗАЗОВИ ПРИМЕНЕ КОНЦЕПТА ТОТАЛНЕ ОДБРАНЕ У САЈБЕР ПРОСТОРУ: СТУДИЈА СЛУЧАЈА СРБИЈЕ

Република Србија је Концептом тоталне одбране утврдила свеобухватан приступ очувању националне безбедности, чији један од основних сегмената чини и сајбер простор. Специфичност заштите овог домена огледа се у изразито подељеној одговорности за критичну инфраструктуру између разнородних актера: државних институција, цивилних и војних оператера, приватних компанија домаћег и страног власништва и међународних партнера. Формално укључивање приватних и цивилних актера у систем одбране, међутим, не подразумева аутоматски њихову стварну доступност, оперативну спремност нити подређеност државним приоритетима у условима кризе. Стога питање није само како формално распоредити улоге, већ како обезбедити да се оне у кризи заиста остваре. Циљ рада је да, кроз студију случаја Републике Србије као војно неутралне државе, анализира изазове примене овог концепта у сајбер простору. Посебна пажња се посвећује јавно-приватном партнерству, разликама у интересима државе и приватног сектора и последицама технолошке зависности од екстерних актера (других држава и мултинационалних компанија). Како неутралност ограничава могућност ослонца на помоћ других држава, ови изазови су израженији, а домаћи капацитети кључни. Рад аргументује да формалну државну одговорност у сајбер одбрани не прати стварна контрола над потребним ресурсима. Поред тога, анализирају се и искуства држава које примењују тоталну одбрану или сличне моделе (као што су Финска, Шведска и Швајцарска), како би се утврдила њихова применљивост у контексту Србије. Полази се од

* Имејл адреса: aleksandar.bogicevic@mod.gov.rs; ORCID: 0009-0006-7450-5193

претпоставке да ефикасност тоталне одбране у сајбер простору пре свега зависи од способности државе да, ослањајући се на домаћу експертизу, јасне механизме одговорности и разрађене моделе сарадње, обезбеди оперативан приступ ресурсима приватног сектора, а не од саме нормативне координације.

**Кључне речи:** тотална одбрана, сајбер простор, сајбер безбедност, јавно-приватно партнерство, Република Србија

УДК 327.8:620.9(47+57)(470+571)

***Андрија Јовановић****
*Институт за европске студије, Београд*

# ЕНЕРГЕТИКА КАО ИНСТРУМЕНТ ГЕОПОЛИТИЧКОГ ПРИТИСКА: УПОРЕДНА АНАЛИЗА САНКЦИОНЕ ПОЛИТИКЕ ПРЕМА СССР И РУСКОЈ ФЕДЕРАЦИЈИ

Рад анализира енергетику као инструмент геополитичког притиска и испитује како су промене у међународном поретку, међународном енергетском систему и обрасцима енергетске међузависности утицале на њено коришћење. Применом компаративне историјско-политиколошке анализе и ослањањем на теорију међународних односа, политичке економије, студија енергетске безбедности и економских санкција испитује поменути феномен, стављајући у упоредну аналитичку раван америчку контролу извоза енергетске технологије према Совјетском Савезу током друге половине 1970-их и прве половине 1980-их година, са посебним освртом на санкције усмерене на изградњу међународног извозног гасовода Уренгој–Помари–Ужгород (1981–1982), као и

* Имејл адреса: andrijajovanovic@ies.rs; ORCID: 0000-0001-9756-1100

санкциону политику према Руској Федерацији, након 2022. године. Имајући у виду да ова два случаја нису идентична, већ да разлика између њих представља централни предмет истраживања, рад полази од хипотезе да су промене у међународном енергетском систему и структури енергетске међузависности довеле до трансформације економског притиска, односно од ограничавања будућих производних и извозних капацитета Совјетског Савеза ка ограничавању способности Руске Федерације да постојеће енергетске ресурсе и инфраструктуру претвори у приходе и геополитички утицај. Посебна пажња посвећује се улози технолошких, финансијских и инфраструктурних ограничења, као и способности санкционисаних држава да се прилагоде новим условима међународне енергетске размене. Коначно, анализа показује да енергетска међузависност истовремено представља извор политичке моћи, али и ограничење њене употребе, док санкциона политика доприноси преобликовању међународне енергетске размене, савезничких односа, регионалне енергетске безбедности и глобалне расподеле економске моћи.

**Кључне речи:** Руска Федерација, Совјетски Савез, санкције, енергетска безбедност, енергетска међузависност, међународни поредак

УДК 339.54:341.6

***Аница Ковачевић****
*Институт за европске студије, Београд*
***Милица Илић*****
*Институт за европске студије, Београд*

# „ЖАЛБЕ У ПРАЗНО”: КРИЗА АПЕЛАЦИОНОГ ТЕЛА И ТРАНСФОРМАЦИЈА СИСТЕМА РЕШАВАЊА СПОРОВА СВЕТСКЕ ТРГОВИНСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

Од децембра 2019. године, када је Апелационо тело Светске трговинске организације (СТО) изгубило могућност да разматра нове жалбе, систем решавања спорова функционише без универзално доступне жалбене инстанце. Рад истражује како је ова блокада променила делотворност решавања трговинских спорова и да ли механизми настали као одговор на кризу представљају прилагођавање система или његову даљу фрагментацију. Теоријски оквир повезује концепт легализације међународних институција и историјски институционализам. Први омогућава да се испита слабљење преношења овлашћења на независно тело, док други објашњава постепену институционалну промену у којој формална правила остају на снази, али се њихови ефекти мењају и стварају додатни механизми. Истраживање се заснива на квалитативној анализи правних и политичких докумената СТО и одабраних спорова након 2019. године, са посебном пажњом посвећеном „жалбама у празно” и Вишестраном привременом аранжману за арбитражу у жалбеном поступку (*MPIA*). Основна хипотеза је да блокада Апелационог тела није довела до нестанка правила СТО, већ до њиховог неуједначенијег спровођења, јер могућност коначног окончања спора све више зависи од сагласности страна, избора поступка и њихових преговарачких капацитета. Анализа

* Имејл адреса: anicakovacevic01@gmail.com; ORCID: 0009-0003-0780-9099
** Имејл адреса: ilicmilica737@gmail.com; ORCID: 0009-0001-9246-3488

показује да СТО није у целини престала да функционише, али да је јединствени, свим чланицама доступан двостепени модел у пракси уступио место различитим правним и политичким путевима: жалбеној арбитражи међу учесницама *MPIA*, нерешеним жалбама пред нефункционалним Апелационим телом и непосредним преговорима између страна. Криза Апелационог тела тиме се посматра као израз шире напетости између институционализоване сарадње и све израженије фрагментације међународног економског поретка.

**Кључне речи:** Светска трговинска организација, Апелационо тело, геополитика, жалба у празно, геоекономија, међународни поредак

УДК 352:323.21-053.6(497.11)

***Бобан Стојановић****
*Независни истраживач, Београд*

# ЛОКАЛНИ САВЕТИ ЗА МЛАДЕ КАО (НЕ)ЕФИКАСАН ИНСТРУМЕНТ УЧЕШЋА МЛАДИХ У ПРОЦЕСИМА ДОНОШЕЊА ПОЛИТИЧКИХ ОДЛУКА У СРБИЈИ

Рад се бави питањима локалних савета за младе у Републици Србији. Локални савети за младе су законом дефинисани механизми учешћа младих у процесима доношења одлука на локалном нивоу заједно са представницима локалних институција и установа, како политичких, тако и, шире гледано, друштвених. Истраживачко питање које постављамо у раду јесте колико су локални савети за младе ефикасан инструмент локалне омладинске политике и колико млади учествују у процесима доношења одлука

* Имејл адреса: boban.fpn@gmail.com; ORCID: 0000-0002-7466-7292

у својим локалним срединама. Главна хипотеза рада јесте да су локални савети за младе одлично законски замишљен инструмент учешћа младих у демократским процесима доношења одлука, али да у пракси не производи ефекте који младе уче демократији и да је ефекат учешћа у доношењу одлука на јако ниском нивоу. За потребе истраживања прикупили смо податке од свих јединица локалне самоуправе у Републици Србији о (не)постојању и функционисању савета за младе. Да бисмо дефинисали ефекте рада савета за младе креирамо три индикатора њиховог рада: инклузивност, функционалност и транспарентност, на основу којих дефинишемо њихову ефикасност. Главни закључак истраживања је да постоји јако мали број савета за младе који испуњавају критеријуме ефикасног укључивања младих у демократске процесе.

**Кључне речи:** млади, савети за младе, партиципација, локална самоуправа, институције, демократија

УДК 364.63-055.2:364.662

***Бојана И. Ружичић***[*]
*Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог, Влада Републике Србије*

# ЕКОНОМСКА НЕСИГУРНОСТ И НАСИЉЕ ПРЕМА ЖЕНАМА: СИРОМАШТВО И СОЦИЈАЛНА ИСКЉУЧЕНОСТ КАО ФАКТОРИ РАЊИВОСТИ ЖЕНА

Релевантни подаци о економском положају жена у Србији указују на постојање структурних и интерсекционих неједнакости. У прилог томе говоре подаци објављени у публикацији

[*] Имејл адреса: bojana.ruzicic@minljmpdd.gov.rs; ORCID 0009-0008-0630-655X

Републичког завода за статистику „Жене и мушкарци у Републици Србији” из 2024. године, према којима су жене чиниле 93,7% лица која раде краће од пуног радног времена због бриге о деци или другим лицима, док је стопа запослености жена у 2022. години износила 43,2%. Према подацима наведеним у Редовном годишњем извештају Повереника за заштиту равноправности за 2024. годину, зараде жена биле су у просеку 8,8% ниже од зарада мушкараца. Полазећи од концепта структурног насиља Јохана Галтунга, рад испитује повезаност сиромаштва, незапослености, економске зависности и социјалне искључености са изложеношћу жена родно заснованом насиљу. Применом секундарне анализе статистичких података и доступних истраживања, као и квалитативне анализе нормативно-институционалног оквира Републике Србије, испитује се хипотеза да економска несигурност отежава напуштање насилног односа и може продужити изложеност насиљу. Анализа нормативно-институционалног оквира указује на потребу за унапређењем међуинституционалне сарадње надлежних институција, већом доступношћу специјализованих услуга подршке и развојем мера економског оснаживања жена, као важних предуслова за ефикаснију заштиту од насиља и омогућавање изласка жена из насилног односа.

**Кључне речи:** економска несигурност, сиромаштво, социјална искљученост, насиље према женама, економско насиље

УДК 271.2-67(477):327

***Вероника Василић****
*Институт за политичке студије, Београд*
***Мирослав Радовановић*****
*Институт за политичке студије, Београд*

# АУТОКЕФАЛНОСТ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ УКРАЈИНЕ: ГЕОПОЛИТИЧКО И КАНОНСКО ПИТАЊЕ

Рад се бави истраживањем питања аутокефалности Православне цркве Украјине као примјера политике припадности у којој се црквени статус повезује с обликовањем колективног идентитета. Истраживачко питање гласи како, и у којој мјери, се канонски и политички аспекти спора испреплићу те ко је носилац права за издавање томоса Православној цркви Украјине. Хипотеза је да се канонски аргументи у овом спору не могу разумјети неовисно од политичког контекста те да се канонско право користи као средство остваривања геополитичких интереса. Истраживање се темељи на квалитативној анализи садржаја, односно архивских, канонских, те секундарних извора, као и политичке изјаве, на двије разине: канонско-историјској (синодске одлуке, томос, црквени закони) те политичкој, са елементима социолошке, будући да социолошка истраживања биљеже преусмјеравање дијела вјерника према Православној цркви Украјине, а након 2022. године јурисдикцијско питање се шири и ка дијаспори. Заједнице се стога морају опредјељивати између двају црквених центара. Рад испитује како се црквена неовисност користила у геополитичке сврхе, притом се ослањајући на конструктивистички приступ. Аутокефалност се проматра као средство за јачање националног идентитета и пресецање веза с Русијом. Полазиште је спор Цариграда и Москве око Кијевске митрополије: Цариград сматра да је подвргавање Кијевске митрополије Москви 1686.

* Имејл адреса: veronika.vasilic@ips.ac.rs; ORCID: 0009-0005-2488-5485
** Имејл адреса: miroslav.radovanovic@ips.ac.rs; ORCID: 0009–0009–5862–643X

било опозиво, а Москва да је трајно. Уз канонску, питање има и изражену политичку димензију: одлука је донесена у вријеме заоштрених односа Украјине и Русије, те ширег сукоба Русије и Запада, па је црквено питање постало и дио државне политике. Стога ова анализа показује да се канонски и политички чимбеници не могу одвојити. Закључује се да је аутокефалност у овом случају повезана с продубљивањем подјела у украјинском друштву, као и да је делимично утицала на руско-украјински сукоб.

**Кључне ријечи:** Православна црква Украјине, Руска православна црква, аутокефалност, канонско право, геополитика

УДК 327(560:497)"20"

***Војислав Гавриловић****
*Институт за стратегијска истраживања,*
*Универзитет одбране, Београд*

# НЕООСМАНИЗАМ У ГЕОПОЛИТИЧКИМ ПРЕКОМПОНОВАЊИМА 21. ВЕКА И ЊЕГОВЕ ПОСЛЕДИЦЕ НА БАЛКАНУ

Користећи се повољним географским положајем, реалним инструментима државне моћи у војној, енергетској, привредној и другим сферама, те балансирајући између Запада и Истока, уз велико ослањање на историјско империјално наслеђе, Турска успева да из савремених геополитичких превирања израсте у регионалну силу пуног спектра. Оваква ситуација даје нов замах геополитици неоосманизма, пошто Турска успева да се наметне као незаобилазан, па и доминантан актер широм свог географског периметра: у Црном мору, на Кавказу и на Блиском Истоку. Балкан, иако у политичком, војном и привредном смислу формално

* Имејл адреса: vojislav.gavrilovic@mod.gov.rs; ORCID: 0009-0006-4061-0155

спада у зону трансатлантске контроле захваљујући претежном чланству у ЕУ и НАТО, суочава се са растућим утицајем Турске. Европску унију карактерише „замор од ширења", Сједињене Америчке Државе фокусиране су на позорнице геополитичког надметања на Блиском и Далеком Истоку, а традиционални руски утицај на Балкану углавном је елиминисан услед рата у Украјини, што оставља Балкан у стању извесног „вакуума моћи", који погодује турским интересима. Истраживачко питање рада је у којој мери такве промене стварају повољније услове за ширење турског утицаја на Балкану. Полази се од хипотезе да промене у ангажману кључних спољних актера стварају повољније услове за јачање турског утицаја, који се испољава различитим интензитетом у политичко-дипломатском, војно-безбедносном, економском, енергетском, инфраструктурном и културном домену. Утицај се процењује на основу показатеља политичке и војне сарадње, економске размене и инвестиција, инфраструктурних и енергетских пројеката, као и активности културне дипломатије. Анализа показује да је Турска значајно проширила присуство на Балкану, али неуједначено по државама и доменима, што указује на јачање њене регионалне позиције, уз потенцијал за стицање доминантног статуса у будућности.

**Кључне речи:** геополитика, неоосманизам, Турска, Балкан, Блиски Исток, Црноморски басен

УДК 314.15(497.11):364.3(4-6EU)

***Данијела Трајковић****
*Институт за политичке студије, Београд*

# ТРАНСНАЦИОНАЛНИ ЖИВОТ МИГРАНАТА ИЗ СРБИЈЕ У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ КАО ИЗАЗОВ НАЦИОНАЛНО УТЕМЕЉЕНИМ СИСТЕМИМА СОЦИЈАЛНЕ СИГУРНОСТИ

Транснационални карактер савремених миграција представља све већи изазов национално организованим системима социјалне сигурности, будући да се живот миграната и након пресељења, одвија између више држава, путем породичних, економских и друштвених веза које прелазе њихове границе. Ауторка испитује у којој мери постојећи механизми остваривања и преносивости социјалних права обезбеђују континуитет у коришћењу пензијског и здравственог осигурања мигрантима из Србије у државама Европске уније? Полази се од хипотезе да посматрани правни механизми омогућавају прекогранично коришћење социјалних права мигранатима из Србије у Европској унији, али да њихов домет зависи од области социјалне сигурности. Теоријски оквир рада заснива се на концепту транснационализма, транснационалне социјалне заштите и критици методолошког национализма. У раду се разматрају миграције из Србије у Европску унију и нормативни оквир који регулише пензијско и здравствено осигурање, укључујући правила Европске уније о координацији система социјалне сигурности, Споразум о стабилизацији и придруживању и билатералне споразуме Републике Србије са државама чланицама. Спроведена анализа показује да су права из пензијског осигурања у већој мери преносива, захваљујући могућности сабирања оствареног периода осигурања и исплате пензија у иностранству. Насупрот томе, прекогранично остваривање права из здравственог осигурања је условљено разликама у национално дефинисаним

* Имејл адреса: danijela.trajkovic@ips.ac.rs; ORCID: 0009-0007-5136-8605

условима за приступ здравственој заштити. У ситуацијама када институционални облици социјалне сигурности не обезбеђују потребан ниво подршке, породичне и мигрантске мреже могу имати улогу додатног извора социјалне сигурности, пре свега у превазилажењу ограничења која произилазе из територијалне организације система социјалне сигурности.

**Кључне речи:** транснационалне миграције, социјална сигурност, транснационална социјална заштита, преносивост социјалних права, пензијско осигурање, здравствено осигурање

УДК 316.74:2:323.1(497.11)

***Душан Димитријевић****
*Независни истраживач, Београд*

# ОД СЕКУЛАРИЗАЦИЈЕ КА ПОСТСЕКУЛАРНОСТИ: РЕЛИГИЈА И ТРАНСФОРМАЦИЈА ПОЛИТИКА ИДЕНТИТЕТА У САВРЕМЕНОЈ СРБИЈИ

Рад разматра промену места и функције религије у политикама идентитета у савременој Србији у периоду 2000–2026, уз осврт на процес религијске ревитализације започет крајем осамдесетих и током деведесетих година. Полазећи од теоријских расправа о секуларизацији, десекуларизацији и постсекуларности, истраживање поставља питање на који начин је јачање јавне улоге религије утицало на трансформацију политика идентитета у Србији и да ли се тај процес може тумачити као прелазак од секуларног ка постсекуларном друштвено-политичком обрасцу. Главна хипотеза је да повратак религије у јавну сферу није довео до поништавања

* Имејл адреса: dusan.dimitrijevic.academia@gmail.com; ORCID: 0009-0007-9432-7133

секуларизације, већ до стварања сложеног постсекуларног односа у којем секуларни и религијски обрасци истовремено постоје, међусобно се прожимају и конкуришу за друштвену и политичку легитимност. Посебна пажња биће посвећена односу религијског и националног идентитета, присуству религијских симбола и вредности у политичком дискурсу, као и улози Српске православне цркве у јавном простору и њеном односу са државним институцијама. Истраживање ће се заснивати на квалитативној анализи политичког и јавног дискурса, релевантних правних и институционалних докумената, статистичких података и резултата истраживања религиозности. У обзир ће бити узете и кључне институционалне промене после 2000. године, укључујући повратак верске наставе, законско уређење положаја цркава и верских заједница и видљивије присуство религије у јавном простору. Полази се од закључка да савремену Србију није могуће адекватно описати ни као потпуно секуларизовано нити као једноставно „религиозно" друштво, већ као простор трајног преговарања између секуларних и религијских извора колективног идентитета.

**Кључне речи:** секуларизација, постсекуларност, религија, политике идентитета, национални идентитет, Србија, Српска православна црква

УДК 327(497.11+497.7)"2005/2024"

***Ивана Влашковић****
*Институт за политичке студије, Београд*

# СРБИЈА И СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ИЗМЕЂУ ВЕЛИКИХ СИЛА: ОГРАНИЧЕЊА И МОГУЋНОСТИ СПОЉНЕ ПОЛИТИКЕ (2005–2024)

Рад се бави анализом потенцијала спољне политике Србије и Северне Македоније у периоду од 2005. до 2024. године. Ове државе одабране су као студија случаја јер се налазе у истом региону, суочавају се са сличним изазовима и биле су део заједничке југословенске државе, односно истог политичког система. Период истраживања обухвата кључне промене у обе државе: Северна Македонија је 2005. године постала кандидат за чланство у ЕУ, док је у Србији 2006. усвојен нови Устав, након чега су уследили догађаји који су утицали на њихово спољнополитичко позиционирање. Завршну тачку анализираног периода представља 2024. година, која омогућава дугорочно праћење утицаја појединих фактора и увид у савремене токове, док истовремено представља преломну годину због почетка мандата нове владе у Србији, односно избора новог председника државе у Северној Македонији. На тај начин се постиже анализа заокруженог временског периода, док би укључивање каснијих догађаја подразумевало проучавање другачијих политичких околности и додатно проширење истраживачког оквира. Истраживање настоји да одговори на питање који фактори имају највећи утицај на спољну политику две државе и да ли се они разликују. У раду се врши компарација географских, економских, енергетских и безбедносних фактора, уз разматрање утицаја европских интеграција и односа са великим силама. Очекује се да ће компаративна анализа указати на постојање сличних изазова у креирању и вођењу спољне политике, упркос различитим позицијама у евроатланским

* Имејл адреса: ivana.vlaskovic@ips.ac.rs; ORCID: 0009-0006-0778-7653

интеграцијама. Теоријски оквир заснован је на реализму, уз укључивање елемената неокласичног реализма који омогућавају разматрање унутрашњих карактеристика држава. Ауторка заступа хипотезу да спољна политика малих држава Западног Балкана у значајној мери зависи од интереса и утицаја великих сила, док унутрашњи фактори одређују начин на који државе одговарају на спољнополитичка ограничења.

**Кључне речи:** спољна политика, геополитичка анализа, Србија, Северна Македонија, европске интеграције

УДК 327:351.755.6

***Лазар Раденовић****
*Факултет за политичке студије и безбедност,*
*Универзитет Сингидунум, Београд*

# ДРЖАВНЕ ПРЕПОРУКЕ ЗА ПУТОВАЊА: ИЗМЕЂУ ЗАШТИТЕ ГРАЂАНА И ГЕОПОЛИТИЧКОГ ПОЗИЦИОНИРАЊА

Државне препоруке за путовања представљају инструмент безбедносне комуникације којим државе информишу грађане о ризицима путовања у иностранство. Оне неретко садрже различите процене безбедносних ризика за исте дестинације, што отвара питање да ли се таква одступања могу објаснити искључиво разликама у перцепцији и тешкоћама у објективној процени ризика. Циљ рада је да испита у којој мери садржај и интензитет државних препорука одражавају непосредни безбедносни ризик, а у којој мери шири геополитички контекст и билатерални односи. Истраживање се темељи на конструктивистичкој парадигми студија безбедности, која је адекватан приступ за анализу процене ризика. Полази се од хипотезе да израженија геополитичка

* Имејл адреса: lradenovic@singidunum.ac.rs; ORCID: 0009-0002-9104-625X

дистанца и стратешко ривалство између државе издаваоца и државе дестинације повећавају вероватноћу рестриктивнијег представљања безбедносних ризика. Друга хипотеза је да у условима јасног испољавања фактора ризика долази до веће конвергенције препорука различито позиционираних држава. Истраживање се заснива на квалитативној компаративној анализи садржаја препорука САД, Немачке, Србије и Кине за Русију, Јапан и Иран, при чему се анализирају ниво рестриктивности, врсте идентификованих претњи и начин образлагања ризика. Русија омогућава поређење препорука према геополитичком супарнику из перспективе САД и Немачке, односно према стратешком партнеру из перспективе Србије и Кине. Јапан обухвата савезништво са САД, сарадњу са Немачком, одсуство супарништва са Србијом и територијалне и безбедносне спорове са Кином, док Иран представља контрастни случај високог непосредног ризика. Основни закључак је да се препоруке за путовања могу посматрати као политички посредована интерпретација међународног окружења у којој се процена ризика преплиће са геополитичким позиционирањем, стратешким ривалствима и односима моћи, а не искључиво као административно-технички одраз безбедносног стања.

**Кључне речи:** безбедност, процена ризика, геополитика, стратешко ривалство, међународни односи, туризам

УДК 327:620.9:621.643.2

***Лазар Стојановић****
*Институт за европске студије, Београд*
***Јана Марковић*****
*Факултет безбедности, Универзитет у Београду*

# КРИТИЧНА ИНФРАСТРУКТУРА КАО ГЕОПОЛИТИЧКИ РЕСУРС: ЕНЕРГЕТСКА ЗАВИСНОСТ И СТРАТЕШКА РАЊИВОСТ НА ПРИМЕРУ ГАСОВОДА *NORD STREAM*

Критична инфраструктура једна је од кључних претпоставки функционисања држава и међународног система, а њен значај превазилази техничку и економску функцију. Критична енергетска инфраструктура, повезујући државе, тржишта и системе снабдевања, може допринети економској међузависности, али и створити облике стратешке зависности и рањивости. Истраживачко питање рада гласи: на који начин и под којим условима прекогранична критична енергетска инфраструктура добија геополитички значај који превазилази њену економску функцију? Полазећи од концепата критичне инфраструктуре и стратешке рањивости, основна хипотеза је да прекогранична критична енергетска инфраструктура може добити такав геополитички значај. У истраживању је примењена метода студије случаја гасовода *Nord Stream*, заснована на квалитативној анализи научне и стручне литературе, стратешких докумената и извештаја институција. Случај се анализира кроз критеријуме енергетске зависности, инфраструктурне међузависности, геополитичких интереса актера и последица нарушавања безбедности инфраструктуре. Резултати показују да критична енергетска инфраструктура, поред економске функције, може постати ресурс за остваривање геополитичких интереса, али и извор стратешке рањивости у условима неуједначених циљева актера. Случај *Nord*

* Имејл адреса: lazar.stojanovic@ies.rs; ORCID: 0009-0009-4777-7152
** Имејл адреса: jana.markovic@fb.bg.ac.rs; ORCID: 0009-0003-0676-8213

*Stream*, укључујући оштећење гасовода 2022. године, показује да контрола, зависност и нарушавање инфраструктурних енергетских пројеката имају непосредне импликације на енергетску и националну безбедност. Допринос рада огледа се у сагледавању критичне енергетске инфраструктуре не само као техничко-економског система, већ и као чиниоца промена у безбедносном окружењу Европе, посебно у контексту нарушавања устаљених енергетских односа.

**Кључне речи:** критична инфраструктура, критична енергетска инфраструктура, геополитика, стратешка рањивост, гасовод *Nord Stream*

УДК 343.9:004.8(497-15)

***Марија Вукадиновић****
*Институт за стратегијска истраживања,*
*Универзитет одбране, Београд*

# ИНТЕРНЕТ ПРЕВАРЕ ПРЕ И ПОСЛЕ ГЕНЕРАТИВНЕ ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ: ОРГАНИЗОВАНЕ КРИМИНАЛНЕ МРЕЖЕ И САЈБЕР БЕЗБЕДНОСТ НА ЗАПАДНОМ БАЛКАНУ

Развој дигиталних технологија трансформисао је начин деловања организованих криминалних мрежа, при чему интернет преваре представљају један од динамичнијих облика сајбер криминала. Истраживачко питање гласи: на који начин генеративна вештачка интелигенција мења могућности спровођења интернет превара и какву улогу регионална сарадња држава Западног Балкана може имати у њиховом сузбијању? Полазна

* Имејл адреса: marija.vukadinovic@mod.gov.rs; ORCID: 0009-0008-3976-6384

хипотеза рада јесте да генеративна вештачка интелигенција (ГВИ) не мења суштинску логику интернет превара, већ проширује могућности њиховог спровођења кроз повећање обима, персонализацију комуникације и прилагођавање обмањујућих садржаја потенцијалним жртвама. Методолошки оквир заснива се на квалитативној анализи научне литературе, документованих случајева интернет превара, саопштења надлежних институција, извештаја Европске комисије из 2025. године и публикација Организације за економску сарадњу и развој из 2024. године. Предложени четворофазни аналитички модел обухвата успостављање контакта, креирање обмане, навођење жртве на поступање и трансфер и прикривање противправно стечене користи. Анализа указује на потенцијал ГВИ да омогући персонализованију комуникацију и уверљивије текстуалне, аудио и видео садржаје, док механизми социјалног инжењеринга засновани на поверењу, страху, ауторитету и хитности задржавају централну улогу. Полазећи од прекограничног карактера интернет превара и различитих институционалних капацитета држава Западног Балкана, рад разматра значај регионалне сарадње у превенцији и сузбијању сајбер криминала. Теоријски оквир заснива се на концепту плуралистичке безбедносне заједнице Карла Дојча, који омогућава разматрање комуникације, сарадње и поверења држава. На тој основи предлаже се модел хибридне регионалне сајбер-безбедносне заједнице која повезује државне институције, стручњаке, приватни сектор и цивилно друштво. Размена раних упозорења, координација поступања по пријавама и заједничке превентивне активности разматрају се као потенцијални механизми јачања регионалне сарадње и отпорности на прекограничне сајбер претње.

**Кључне речи:** интернет преваре, генеративна вештачка интелигенција, Западни Балкан, сајбер-отпорност, регионална сарадња

УДК 330.35:17.023.34

***Миљан Васић****
*Филозофски факултет, Универзитет у Београду*
***Дејана Глишић*****
*Филозофски факултет, Универзитет у Београду*
***Милош Ковачевић*******
*Филозофски факултет, Универзитет у Београду*
***Андрија Шоћ********
*Филозофски факултет, Универзитет у Београду*

# ПРАВЕДНОСТ И ИЗАЗОВИ ОДРАСТА: ГЛОБАЛНА ЕПИСТЕМИЧКА ДИЛЕМА ЗАТВОРЕНИКА

С обзиром на прекомерну потрошњу, исцрпљивање ресурса, убрзање климатских промена, као и кризу везану за доступност пијаће воде, одраст (*degrowth*) се јавља као кључни оквир за еколошки опстанак и дистрибутивну правду. Одраст представља планирано смањење производње и потрошње на глобалном северу. Овај нормативни идеал, међутим, у мултиполарном систему држава 21. века наилази на оно што називамо „глобалном епистемичком дилемом затвореника". Разматрањем савремених дискусија о проблему нуклеарне енергије говорићемо о примерима јавних политика које показују да би једнострана применаа принципа одраста створила стратешки вакуум моћи: државе које бирају одраст могу ненамерно оснажити ауторитарне ривале, чиме се, дакле, угрожава и демократски поредак на ком почива политика одраста. Стога у овом раду истражујемо средњи пут између једностраног одраста и неограниченог раста. Наиме, предуслов за решавање глобалне дилеме затвореника је кооперација свих актера. Кооперација у погледу одраста захтева изградњу поверења

* Имејл адреса: miljan.vasic@f.bg.ac.rs; ORCID: 0000-0003-2161-7977
** Имејл адреса: dejana.glisic@f.bg.ac.rs; ORCID: 0000-0002-8530-1296
*** Имејл адреса: milos.kovacevic@f.bg.ac.rs; ORCID: 0000-0001-9469-4848
**** Имејл адреса: andrija.soc@f.bg.ac.rs; ORCID: 0000-0001-7193-5805

базираног на разумевању заједничких интереса у смањењу ризика које увећава политика неумереног раста. Тврдићемо да је то могуће уколико би се глобална јавна политика заснивала на некој верзији ролсовског принципа преклапајућег консензуса. Ипак, иако нужан, такав консензус није довољан за решавање дилеме, будући да кооперација захтева и задовољавајући степен заједничког разумевања емпиријских ризика по интересе свих укључених страна. Због тога други корак захтева изградњу епистемичког консензуса који може да координише деловање у условима трајног неслагања и неизвесности, без захтевања сагласности о свим релевантним чињеницама. Стога глобалној епистемичкој дилеми затвореника приступамо као проблему епистемичке координације у условима неслагања: тврдимо да се нормативни консензус мора допунити епистемичким консензусом како би сарадња на плану одраста постала могућа.

**Кључне речи:** одраст, дистрибутивна правда, политичка епистемологија, дилема затвореника, аутократизација, демократизација

УДК 32.019.5:004.738.5

***Невена Јовановић****

*Факултет политичких наука, Универзитет у Београду*

# ОД ФРЕЈМИНГА ДО АЛГОРИТМА: ПОЛИТИЧКО КОМУНИЦИРАЊЕ У ДИГИТАЛНОМ ДОБУ

Развој дигиталних технологија и друштвених мрежа променио је природу политичког комуницирања и информисања. Могућност непосредне комуникације политичких актера са грађанима доводи у питање традиционалну улогу медија као

* Имејл адреса: nevena.jovanovic@fpn.bg.ac.rs; ORCID: 0009-0006-8084-9849

посредника. У оквиру класичних теорија медијских ефеката, попут теорије уоквиравања или „фрејминга", медији селекцијом, истицањем и интерпретацијом одређених елемената стварности учествују у обликовању начина на који публика разуме политичке догађаје и поруке. У раду се полази од истраживачког питања да ли дигитализација политичке комуникације заиста доводи до њене дисинтермедијације или само до трансформације облика посредовања. Рад се заснива на концептуалној анализи и критичком прегледу релевантне литературе о фрејмингу, медијском посредовању, дисинтермедијацији и алгоритамском посредовању. Полазна хипотеза је да друштвене мреже нису укинуле посредовање у политичкој комуникацији, већ су га трансформисале. Хипотеза се разматра поређењем традиционалног и дигиталног окружења према критеријумима контроле над производњом и уоквиравањем политичких порука, селекције и дистрибуције садржаја, улоге посредника и начина излагања грађана политичком садржају. Анализа указује на то да дигитализација није елиминисала политичко посредовање, већ је променила његове механизме. Иако политички актери у дигиталном окружењу добијају већу контролу над обликовањем и пласирањем порука, платформе и њихови алгоритамски системи утичу на селекцију, рангирање, персонализацију и дистрибуцију садржаја. У том смислу, рад разматра и последице персонализованог информационог окружења по политичку информисаност грађана, при чему се проблем не своди на претпоставку да алгоритамска селекција нужно смањује информисаност, већ на питање селективне изложености и фрагментације информационог простора.

**Кључне речи:** политичко комуницирање, фрејминг, друштвене мреже, алгоритамско посредовање, дисинтермедијација, дигиталне платформе

УДК 327.5(430)"2022/2025"

***Ненад Ракић****
*Институт за политичке студије, Београд*

# *ZEITENWENDE* И НЕУЈЕДНАЧЕНОСТ СТРАТЕШКЕ АДАПТАЦИЈЕ САВЕЗНЕ РЕПУБЛИКЕ НЕМАЧКЕ (2022–2025)

Канцелар Олаф Шолц је у свом *Zeitenwende* (нем. *вододелница*) говору 27. фебруара 2022. најавио темељни заокрет у читавом низу области, од енергетске безбедности и економских санкција Русији, до војне помоћи Украјини и ванредног буџета за наоружавање немачке војске. Постојећа литература немачку стратешку адаптацију на почетак Рата у Украјини оцењује претежно у целости, махом је сматрајући неадекватном, нарочито у контексту најављених промена. Тако се занемарује чињеница да је постојала варијација у обиму и брзини промена кроз секторе. Овај рад испитује управо ту варијацију, тежећи да одговори на питање зашто је исти системски подстицај изазвао различит обим и брзину адаптације у различитим секторима. Рад се ослања на теорију неокласичног реализма, те разматра системске притиске и интервенишуће варијабле унутрашње политике у периоду од фебруара 2022. до краја мандата владе Олафа Шолца 2025. године. Методолошки, рад се користи методом конгруенције, тражећи емпиријске отиске теоријских претпоставки у стратешким документима, парламентарним расправама, истраживањима јавног мњења и хронологији кључних одлука, и то кроз призму енергетског, економског и одбрамбеног сектора. Главна тврдња рада је да је брзина адаптације зависила од јасности системског сигнала у датом сектору, као и односа најављене политике према устаљеним концепцијама стратешке културе, интересима друштвених група и институционалним ограничењима. Питање енергетике је било најмање спорно, будући да је јасност била висока, а устаљено веровање у промену кроз трговину брзо изгубило легитимитет. Насупрот томе, економску адаптацију су

* Имејл адреса: nenad.rakic@ips.ac.rs; ORCID: 0009-0009-7050-3934

ограничили интереси привредних актера, а одбрамбену адаптацију култура уздржавања и ригидност институционалног система. Рад закључује да *вододелница* није јединствен и општи прелом, већ скуп паралелних адаптација различитих брзина.

**Кључне речи:** *Zeitenwende*, рат у Украјини, стратешка адаптација, Немачка, Русија

УДК 327.2:327.5

***Никола Прерадовић****
*Институт за стратегијска истраживања,*
*Универзитет одбране, Београд*

# НЕЗАДОВОЉСТВО ТИТАНА: РЕВИЗИОНИЗАМ ВЕЛИКИХ СИЛА И БУДУЋНОСТ МЕЂУНАРОДНОГ ПОРЕТКА

Традиционална теорија транзиције моћи дефинише јасне оквире надметања између доминантне силе и силе у успону. Конвенционална мудрост предвиђа да ће хегемон бити *status quo* актер, посвећен одбрани постојећег поретка, а ревизионистичка сила, заговорник његове промене и суштински противник. У том сукобу титана, будућност међународног поретка једноставно зависи од односа моћи између *status quo* и ревизионистичких снага. Међутим, шта ако су све велике силе, укључујући и хегемона, у мањој или већој мери, незадовољне постојећом констелацијом? Циљ овог истраживања је да укаже да је управо универзално незадовољство постојећим, код најмоћнијих актера међународне политике, кључни узрок савремене кризе међународног поретка. Основна хипотеза је да су све три велике силе тренутно ревизионистичке. Опсег жељених промена и средства која се користе за њихово остваривање се разликују, али је тежња за

* Имејл адреса: nikola.preradovic@mod.gov.rs; ORCID: 0009-0007-9571-4258.

модификацију *statusa quo* заједничка. Ради истраживања односа САД, Кине и Русије према међународном поретку, развија се и модел ревизионизма, ослоњен на теоријски оквир неокласичног реализма, који указује на сличности и разлике у карактеру њиховог ревизионистичког деловања. Узимајући то у обзир, рад се осврће и на питање будућности једног поретка којим су велике силе незадовољне и чији легитимитет је нарушен. Да ли је његов крај неминован? Теза овог рада је да ће, у одсуству свеобухватне алтернативе, одређени елементи постојећег поретка наставити егзистенцију у позадини интензивираног надметања великих сила. Промена поретка увек каска за променом односа моћи, а институције често надживе околности које су их омогућиле. Тако ће се у светлу геополитичких прекомпоновања у 21. веку, борба за обликовање новог поретка одвијати на институционалним рушевинама претходног.

**Кључне речи:** међународни поредак, ревизионизам, САД, Кина, Русија

УДК 327.2(73)"2025/2026":32.019.5

***Никола Стојановић****

*Институт за политичке студије, Београд*

# О'САЛИВАНОВЕ ФОРМЕ ПРОВИДЕНЦИЈАЛИЗМА (*MANIFEST DESTINY*) У ТЕРИТОРИЈАЛНОЈ РЕТОРИЦИ ДОНАЛДА ТРАМПА (2025–2026)

Рад испитује реторику прве половине другог мандата Доналда Трампа према западној хемисфери у светлу *провиденцијализма*. У оквиру тога, као аналитички модел користи

* Имејл адреса: nikola.stojanovic@ips.ac.rs; ORCID: 0009-0004-0606-7123

се концепт Џона О'Саливана и његов политички принцип *Манифестоване судбине* (*Manifest Destiny*), односно идеје о *судбинској предодређености* Сједињених Америчких Држава у историји. Истраживачко питање гласи: на који начин и у којој мери О'Саливанове форме провиденцијализма могу да се препознају у спољнополитичкој реторици америчког „експанзионизма" под Доналдом Трампом у периоду од јануара 2025. до септембра 2026. године? Циљ је да се опише и протумачи аналогија између те реторике и О'Саливановог модела, уз разликовање форме од мисионарског садржаја, под којим се подразумева идеја експанзије демократије. Као основа за поређење анализира се и реторика Џорџа Буша Млађег и Барака Обаме, код којих је О'Саливанов наратив знатно присутнији. Корпус испитивања, применом квалитативне анализе садржаја, чине инаугурациони говор Доналда Трампа из 2025. године, у којем се појављује позивање на Манифестовану судбину, те говори и изјаве о Гренланду, Канади, Мексику, Панами, Венецуели и Куби. Радна хипотеза гласи да су форма и територијална реторика аналогни О'Саливановим, док је мисионарски садржај одсутан или маргиналан. Очекује се да ће анализа показати да Трампова реторика носи обележја провиденцијализма, али да експанзију оправдава националним интересом и безбедношћу, а не ширењем демократских вредности као код О'Саливана, чиме се удаљава од идеолошко-моралног принципа и приближава реалполитичком концептима Монроове доктрине. У истраживању су примењени историјски метод, метод анализе и метод студије случаја.

**Кључне речи:** провиденцијализам, геополитика, Доналд Трамп, Џон О'Саливан, амерички експанзионизам, међународни односи

УДК 331.5:364.3(497.11)

***Тамара Стојановић****
*Факултет политичких наука, Универзитет у Београду*
***Виолета Ђорђевић Даниловић*****
*Институт за српску културу, Приштина – Лепосавић*

# ИЗМЕЂУ ФЛЕКСИБИЛНОСТИ И НЕСИГУРНОСТИ: ПЛАТФОРМСКИ РАД И ИЗАЗОВ СОЦИЈАЛНЕ СИГУРНОСТИ У СРБИЈИ

Рад путем дигиталних платформи у последњој деценији постаје све значајнији облик радног ангажовања у Србији, чије специфичности нису у потпуности обухваћене постојећим нормативним оквиром. Иако овакав ангажман омогућава флексибилност у организацији рада, различит формални статус платформских радника, укључујући самозапошљавање и рад преко посредничких агенција, доводи до неуједначеног приступа правима из области социјалне сигурности. У том контексту, истраживачко питање овог рада јесте у којој мери постојећи нормативни и институционални оквир у Србији обезбеђује социјалну сигурност платформским радницима и у којој мери је усклађен са новим међународним стандардима у овој области. Главна хипотеза јесте да постојећи оквир репродукује поделу тржишта рада између стандардно запослених радника, који имају шири приступ социјалном осигурању, и платформских радника чији је приступ појединим правима ограничен или зависи од њиховог формалног статуса. Рад се заснива на квалитативној анализи секундарних извора, укључујући релевантну правну документацију, међународне стандарде и извештаје о условима рада на дигиталним платформама у Србији, уз ослањање на концепт нових социјалних ризика и концепт достојанственог рада Међународне организације рада. Посебна пажња посвећена је Конвенцији МОР бр. 193 о

* Имејл адреса: tamara.stojanovic.vr@gmail.com; ORCID: 0009-0002-7414-8852
** Имејл адреса: violeta.djordjevic@iskp.ac.rs; ORCID: 0000-0002-7122-0567

достојанственом раду у платформској економији из 2026. године и Директиви ЕУ 2024/2831. Анализа указује на то да приступ платформских радника социјалним правима у великој мери зависи од тога да ли је њихов ангажман правно препознат као стандардни радни однос, при чему се доступност права разликује и међу самим платформским радницима у зависности од њиховог формалног статуса. Истовремено, недавно усвојени међународни стандарди указују на потребу прилагођавања националног система социјалне сигурности променама у свету рада.

**Кључне речи:** платформски рад, социјална сигурност, прекаризација, нови социјални ризици, достојанствен рад, Србија

УДК 316.6:314.15:364.3(4)

***Филип Мицић****

*Институт за политичке студије, Београд*

# ЕФЕКТИ РЕЛИГИОЗНОСТИ И АТЕИЗМА НА ПЕРЦЕПЦИЈУ ИМИГРАНАТА КАО ОПТЕРЕЋЕЊА ПО СИСТЕМЕ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ У ЕВРОПИ

Рад испитује повезаност религијског и атеистичког идентитета са перцепцијом имиграната као оптерећења за систем социјалне заштите, као и на условљеност ових повезаности националним контекстом религиозности. Полазећи од теорије социјалног идентитета, религиозност и атеизам се посматрају као идентитетски и нормативни ресурси чији ефекти зависе од садржаја интернализованих норми и вредности, те очекујемо да су снажно артикулисани религијски и секуларни идентитети повезани

* Имејл адреса: filip.micic@ips.ac.rs; ORCID: 0009-0006-0020-7732

са инклузивнијим ставовима према имигрантима. Конкретно, претпостављамо да изразито религиозни појединци имају мању вероватноћу да имигранте перципирају као оптерећење за систем социјалне заштите у односу на припаднике референтних категорија религијског идентитета (х1а), сличан смер ефеката очекујемо и код изразитих атеиста (х1б). Додатно, претпостављамо да национални контекст може условљавати ефекат индивидуалних варијабли, тако се индивидуални ефекти статистички значајно и различито испољавају у државама са већим уделом религиозних (х2а), односно већим уделом атеиста (х2б). Анализа је заснована на подацима петог таласа Европског истраживања вредности. Индивидуални и контекстуални ефекти, као и њихове интеракције, процењени су применом логистичког хијерархијског моделовања. Кључни налаз истраживања указује да су изразита религиозност и атеизам повезани са мањом вероватноћом перцепције имиграната као оптерећења за систем социјалне заштите, што сугерише да различити идентитети могу бити повезани са инклузивнијим односом према имигрантима, иако се нормативне основе ових ставова могу разликовати. Резултати само делимично подржавају контекстуалне хипотезе, будући да није утврђена статистички значајна условљеност индивидуалних ефеката већим уделом религиозних појединаца, док се негативна повезаност индивидуалног атеизма са перцепцијом имиграната као оптерећења статистички значајно смањује са порастом удела атеиста у земљи. Због ограниченог контекстуалног узорка (*N=28*), контекстуалне налазе треба тумачити као индикативне и проверити их будућим истраживањима.

**Кључне речи:** религиозност, атеизам, социјални идентитети, ставови према имигрантима, систем социјалне заштите, Европа

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

327::911.3(048)
330.524:620.92(048)

НАУЧНА конференција Перспективе политичких наука у савременом друштву
(5 ; 2026 ; Београд)
Књига сажетака / Научна конференција Перспективе политичких наука у савременом друштву V, Београд, 03–04. децембар 2026. = Abstracts / Scientific Conference Perspectives of Political Sciences in Contemporary Society V, Belgrade, 03–04. December 2026. [уредници Ненад Спасојевић, Андреа Матијевић] - Београд : Институт за политичке студије, 2026 (Инђија : Комазец). - 35 стр. ; 21 cm

Тираж 50.

ISBN 978-86-7419-463-8

а) Геополитика - Апстракти b) Енергетска безбедност - Апстракти

COBISS.SR-ID 205103625